

Nader onderzoek fauna en ontheffingsaanvraag huismussen

Molukse Wijk, Tiel

Arnhem, 18 augustus 2014

Colofon

Titel : Nader onderzoek fauna en ontheffingsaanvraag huismussen
 Subtitel : Molukse Wijk, Tiel

Projectnummer : 14.047
 Datum : 18 augustus 2014

Veldonderzoek : E.W.A. Janssen
 Auteur(s) : E.W.A. Janssen

Goedgekeurd door : T. Kooij

Opdrachtgever : SCW, Tiel
 Contactpersoon : B. Giesbers

Bezoekadres : Tivolilaan 205
 Postcode : 6824 BV, Arnhem
 Postbus : 2, 6800 AA, Arnhem
 Telefoon : 026-8454583

info@ekoza.nl
www.ekoza.nl

Ekoza is lid van het Netwerk Groene Bureaus: www.netwerkgroenebureaus.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	4
1.1 Algemeen.....	4
1.2 Vleermuizen	4
1.3 Gierzwaluwen	5
1.4 Huismussen.....	5
2. Wettelijk kader	6
2.1 Flora- en faunawet	6
3. Gebiedsbeschrijving	8
3.1 Gebiedsbeschrijving.....	8
3.2 Voorgenomen ingreep	10
4. Onderzoeksmethode.....	11
4.1 Vleermuizen	11
4.2 Gierzwaluwen	12
4.3 Huismussen.....	12
4.4 Uitwerking en rapportage.....	13
5. Resultaten	14
5.1 Vleermuizen	14
5.1.1 Kraamseizoen	14
5.1.2 Paarseizoen	14
5.2 Gierzwaluwen	15
5.3 Huismussen.....	16
6. Conclusies en aanbevelingen.....	18
6.1 Vleermuizen	18
6.2 Gierzwaluwen	18
6.3 Huismussen.....	18
6.4 Vervolgstappen	18
7. Vragen uit de ontheffingsaanvraag art 75c FF.	19
7.1 Verplichte onderdelen (A t/m J)	19
7.2 Verplichte onderdelen bij ruimtelijke ingrepen (L t/m U)	21
Bronnen	25
Literatuur.....	25
Websites	25
Bijlage: Activiteitenplan / Mitigatieplan huismus	26

1. Inleiding

1.1 Algemeen

Er zullen enkele gebouwen in de zogenaamde Molukse Wijk te Tiel worden gesloopt danwel gerenoveerd. Tevens zal een deel van het aanwezige groen rond de woningen worden verwijderd.

Veel dieren en planten zijn middels de Flora- en faunawet beschermd. Om inzichtelijk te krijgen of voor het uitvoeren van de werkzaamheden een ontheffing in het kader van de Flora- en de faunawet nodig is, is het noodzakelijk om te weten of er beschermde dieren en/of planten op het terrein voorkomen. Hiervoor is in april en mei 2014 door Ekoza een verkennend onderzoek uitgevoerd (rapportnr. 14.046 en 14.055), waaruit bleek dat er mogelijk vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen in de gebouwen voorkomen. Of deze soort(groep)en er een verblijfplaats hebben zal nader onderzocht moeten worden. Deze verblijfplaatsen zijn namelijk jaarrond beschermd.

SCW heeft Ekoza verzocht onderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen. Het gaat daarbij om de volgende adressen:

- Diderik Vijghstraat 53-99 (flat): vleermuizen en gierzwaluwen
- Diderik Vijghstraat 37-51 (acht woningen): vleermuizen
- Lambert Hendriksstraat 2-8 en Bisschop Adelboldlaan 17-23 (acht woningen): vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen

1.2 Vleermuizen

Vleermuizen leven in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen door het jaar heen. Zo hebben vleermuizen kraamverblijfplaatsen, paarverblijfplaatsen en winterverblijfplaatsen.

De vrouwtjes wonen in de zomer in kraamverblijfplaatsen. Hier brengen ze hun jongen groot. Meestal leven ze hierbij in groepen (kolonies). Watervleermuizen, ruige dwergvleermuizen en rosse vleermuizen zijn voornamelijk boombewonende vleermuizen. De kolonies van deze soorten zijn vaak te vinden in boomholten. Andere soorten vleermuizen staan bekend als gebouwbewoners, voorbeelden zijn laatvliegers, meervleermuizen en gewone dwergvleermuizen. Deze kiezen als onderkomen vaak spouwmuren van woonhuizen of ruimten onder daken.

Zowel de mannetjes als de vrouwtjes vertrekken aan het einde van de zomer naar speciale paarkwartieren, waar ze slechts kort verblijven. Op deze plaatsen, die zowel in bomen als gebouwen te vinden zijn, roepen de mannetjes luid om vrouwtjes aan te trekken.

Vleermuizen overwinteren in gebouwen, bunkers, ijskelders, groeven en boomholtes.

In de winter moet de verblijfplaats koel en vorstvrij zijn. Watervleermuizen, meervleermuizen, franjestaarten en baardvleermuizen gebruiken voor de winterslaap vooral mergelgroeven, forten, bunkers en ijskelders. Gewone dwergvleermuizen en laatvliegers zijn meestal te vinden in droge plekken in gebouwen. Rosse vleermuizen gebruiken holle bomen als winterslaapplaats.

Uiteindelijk keren de vleermuizen ieder jaar terug naar hun vaste serie verblijfplaatsen, die dus vele tientallen jaren achter elkaar in gebruik kunnen zijn.

1.3 Gierzwaluwen

Gierzwaluwen zijn zomergasten; ze verblijven buiten de broedtijd in Afrikaanse landen. Ongeveer drie maanden per jaar zijn de gierzwaluwen in Nederland, om vervolgens te vertrekken naar hun wintergebieden in zuidelijk Afrika. Daar zwerven ze rond, maar kunnen ook in bepaalde regio's maandenlang verblijven, waarbij gierzwaluwen uit midden-Europa (Verenigd Koninkrijk, België) zuidelijker lijken te overwinteren dan gierzwaluwen uit Noord-Europa (Zweden). Wanneer de gierzwaluwen weer uit Afrika vertrekken, kunnen ze in betrekkelijk korte tijd in hun broedgebieden aankomen, waarbij treksnelheden tot 650 km per dag zijn berekend. Ook de Nederlandse gierzwaluwen laten dit patroon zien. Dit onderzoek bij de gierzwaluwen wordt vergemakkelijkt doordat de vogels zeer plaatstrouw zijn: jarenlang gebruiken ze hetzelfde nest (maximaal waargenomen is 13 jaar lang) (www.gierzwaluwbescherming.nl). Nesten bevinden zich vaak onder dakpannen maar ook in spouwmuuren en andere gaten / holten van gebouwen.. De plaatstrouwheid en de geringe flexibiliteit ten opzichte van het vinden van andere nestplaatsen maakt dat het belang van de verblijfplaats voor de gierzwaluw relatief groot is. Het is dan ook jaarrond beschermd.

1.4 Huismussen

Huismussen zijn standvogels; ze verblijven het hele jaar rond dezelfde plek (erf) en maken daarbij gebruik van dezelfde verblijfplaatsen. De huismus is een sociale vogel die zelden alleen overnacht. Ook broeden gebeurt gewoonlijk in groepsverband. Nesten bevinden zich meestal onder dakpannen, maar ook in wintergroene hagen of in gaten in muren of in andere holten in gebouwen. Gezien de negatieve aantalsontwikkeling (meer dan een halvering van het aantal huismussen sinds 1960) en de plaatstrouwheid van de huismus, genieten de vaste rust- en verblijfplaatsen van de huismus jaarrond bescherming.

2. Wettelijk kader

In dit hoofdstuk wordt in het kort het wettelijk kader en de toepassing op ruimtelijke ontwikkelingen beschreven. Bij de bescherming van natuur in Nederland wordt onderscheid gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortbescherming is geregeld in de Flora- en faunawet en de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet. De gebiedsbescherming is reeds besproken in de twee quickscans Flora en Fauna (Ekoza, 2014). Hieruit blijkt dat de werkzaamheden geen negatieve effecten veroorzaken in het kader van de Natuurbeschermingswet.

2.1 Flora- en faunawet

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Deze wet vormt het wettelijke kader voor bepalingen die voorheen in verschillende wetten waren opgenomen, zoals de Vogelwet, de Jachtwet, de Wet bedreigde uitheemse diersoorten en een deel van de Natuurbeschermingswet (soortbescherming). Tevens is de Flora- en faunawet het nationale wettelijke kader waarin de bepalingen van EU-richtlijnen op het gebied van natuurbescherming (soorten) zijn omgezet naar nationaal recht. Doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de planten- en diersoorten die in het wild voorkomen. Hiertoe is een groot aantal plant- en diersoorten beschermd. In principe mogen er geen handelingen worden uitgevoerd die schadelijk zijn voor de soort. Van de verbodsbepalingen is onder bepaalde voorwaarden een ontheffing mogelijk. Voor alle soorten geldt er een 'zorgplicht': een ieder dient voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren.

Verbodsbepalingen volgens de Flora- en faunawet:

- Artikel 8:* Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9:* Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10:* Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11:* Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12:* Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Daarnaast is *artikel 13* eventueel nog van belang in verband met verplaatsen van soorten. Het vervoeren en onder zich hebben van beschermde inheemse soorten is verboden.

Zorgplicht volgens de Flora- en faunawet:

- Artikel 2:*
1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
 2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Algemene Maatregel van Bestuur

Middels een Algemene Maatregel van Bestuur is de regelgeving rond de Flora- en faunawet nader ingevuld. Het belangrijkste gevolg is dat de procedures bij ruimtelijke ingrepen en bij bestendig gebruik en beheer aanzienlijk eenvoudiger worden, aangezien voor de meest algemene soorten er een vrijstelling van de verbodsbepalingen komt (voor onder meer ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer). Bij het toepassen van de Flora- en faunawet wordt voortaan een onderscheid gemaakt in drie categorieën van beschermde soorten:

Tabel 1: De algemene beschermde soorten waarvoor ten aanzien van activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig gebruik en beheer een vrijstelling zonder nadere voorwaarden geldt.

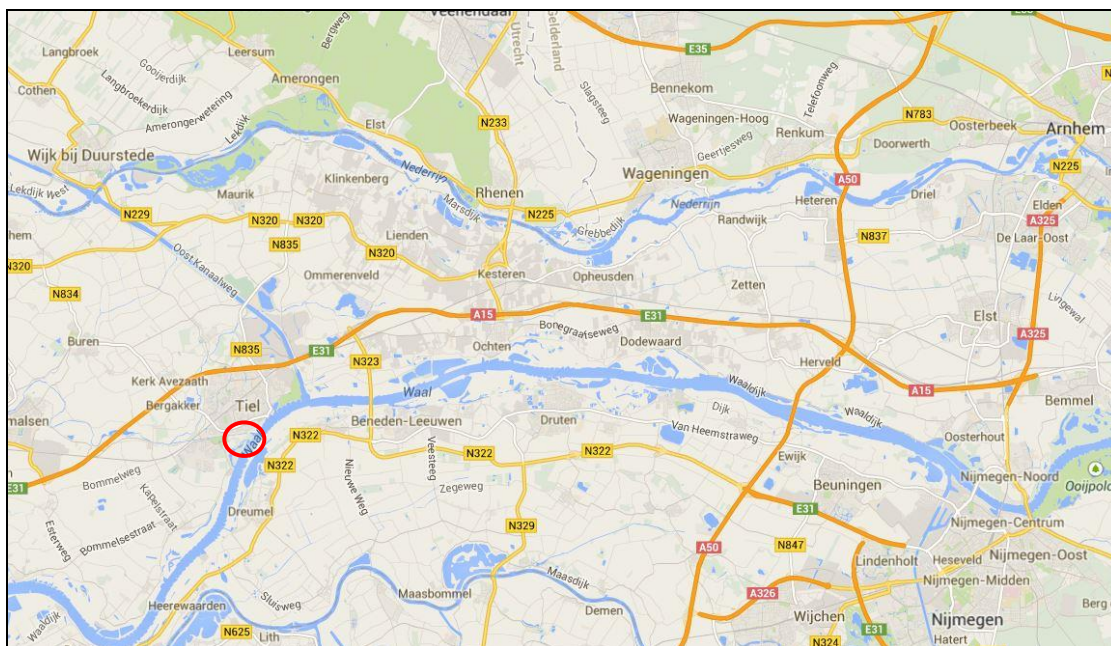
Tabel 2: De bedreigde beschermde soorten: voor een aantal soorten planten en dieren geldt een strikter beschermingsregime. Omdat ze in Nederland als bedreigd worden beschouwd. Vrijstelling geldt als op basis van een goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Ontheffing kan worden verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Tabel 3: De strikt beschermde soorten: alle vogelsoorten alsmede plant- en diersoorten die vermeld staan in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn of bij Algemene Maatregel van Bestuur zijn aangewezen als bedreigde soorten (genoemd in Bijlage 1 van het betreffende besluit). Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling ten aanzien van de verbodsbepalingen in artikelen 8, 9, 11 en 12, mits men werkt op basis van een door de minister goed gekeurde gedragscode. Voor het overtreden van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen is voor aangewezen bedreigde soorten altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Ontheffing kan alleen worden verleend als er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is, er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang en er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

3. Gebiedsbeschrijving

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied bestaat uit een flatgebouw aan de Diderik Vijghstraat 53-99 en vier blokken van elk vier woningen aan de Diderik Vijghstraat 37-51, Lambert Hendriksstraat 2-8 en Bisschop Adelboldlaan 17-23 te Tiel. Zie figuur 1 voor de globale ligging.

Figuur 1. Globale ligging van het plangebied (bron: <http://www.googlemaps.com>).

Het plangebied ligt aan de zuidkant van Tiel, in de Hertogenwijk. Het bestaat uit onder andere een vier verdiepingen tellende woonflat met daaromheen enkele struiken en bomen. Garages bevinden zich in de flat aan de zuidzijde en er is geen sprake van tuintjes of bijgebouwtjes. Het dak is plat en bedekt met APP (bitumen). Er is geen lifthuis, wel een aantal stenen schoorsteenachtige structuren op het dak.

Aan de noordwestzijde van de flat staan de betreffende vier blokken van vier woningen. Het zijn relatief oude rijtjeshuizen met erachter tuintjes en wat schuurtjes. Het plangebied is gelegen op circa 100 meter ten noorden van de Ophemertsedijk die bescherming biedt tegen eventueel hoog water van de Waal. Een meer gedetailleerde indruk van de ligging en de omgeving wordt gegeven in figuren 2 en 3.

Figuur 2. Het plangebied in meer detail; in geel de te slopen panden (bron: <http://www.googlemaps.com>).

Figuur 3. Impressie van het plangebied.

3.2 Voorgenomen ingreep

De flat en een deel van de woningen zullen worden gesloopt om ruimte maken voor nieuwbouw. Nieuwbouw betreft 13 eengezinswoningen, maar details over deze nieuwbouw zijn op het moment van dit schrijven nog niet bekend. Feit is dat de woningen inmiddels alweer bijna 50 jaar oud zijn en niet meer helemaal voldoen aan de huidige eisen zoals die nu gesteld worden aan woningen. Ze voldoen ook niet meer geheel aan de behoeften van bewoners.

De start van de sloop van de flat en van de acht woningen aan de Lambert Hendriksstraat 2-8 en Bisschop Adelboldlaan 17-23 is gepland voor januari 2015. Groen rond de bijbehorende tuintjes en enkele bomen / struiken aan de straatkant bij de flat zullen eveneens worden verwijderd. Bomen en struiken tussen de flat en de kerk Anugerah zullen behouden blijven.

De renovatie van acht woningen aan de Diderik Vijghstraat 37 t/m 51 staat gepland voor oktober 2014. De werkzaamheden aan de schil betreffen naar alle waarschijnlijkheid spouwisolatie (op sommige plekken is dat al eens gebeurd). Verder zal de begane grondvloer worden vervangen door een schuimbetonnen vloer. Dat betekent ook het dichtzetten van ventilatieroosters. Het dak zal van binnenuit worden geïsoleerd. Dit betekent dat het dak vanaf de buitenkant onaangetast zal blijven.

4. Onderzoeksmethode

4.1 Vleermuizen

De gehanteerde methode bestond uit onderzoek met een batdetector zowel in de avond- als in de ochtenduren. Het onderzoek is uitgevoerd volgens het vigerend protocol Vleermuizen 2013. De brancheorganisatie Netwerk Groene Bureaus (NGB) en de Zoogdiervereniging ontwikkelden in 2009 in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN) het eerste protocol. Sindsdien wordt het protocol jaarlijks geactualiseerd. De organisaties werken hiervoor samen in het Vleermuisvakberaad. De Gegevensautoriteit Natuur stelt het protocol formeel vast.

Met de batdetector werd gedurende drie avonden en een ochtend geluisterd en gezocht naar mogelijk uit-, in- of overvliegende dieren. Omdat vleermuizen bij het uitvliegen meestal snel en rechtlijnig van de locatie vertrekken was de kans op missen aanwezig. Daarom is ook in de ochtenduren een inspectie uitgevoerd om terugkerende dieren op te kunnen sporen. In de ochtenduren hebben vleermuizen namelijk de neiging om gedurende een half uur te gaan zwermen rondom de invliegopening. Hierdoor zijn kolonieplaatsen tijdens de vroege ochtend beter te vinden.

Voor de inventarisaties is gebruik gemaakt van een batdetector met time-expansion (Pettersson D240x). Hiermee kunnen vertraagde opnames worden gemaakt zodat deze geanalyseerd kunnen worden in het programma Batsound. Met name voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen. In dit onderzoek is dit uiteindelijk niet nodig gebleken.

In het voortplantingsseizoen zijn vier controles uitgevoerd om vast te stellen of het plangebied als kraamkolonie wordt gebruikt door vleermuizen. Deze controles zijn uitgevoerd op de ochtend van 15 mei en op de avonden van 3 juni, 1 en 11 juli 2014.

In het paarseizoen zijn twee controles uitgevoerd om te kijken of de gebouwen of de bomen als paarverblijf wordt gebruikt door vleermuizen. De eerste controles is 's avonds op 16 augustus 2014 uitgevoerd. De tweede zal ongeveer tien dagen later worden uitgevoerd en de resultaten daarvan worden nagezonden in een aanvullende notitie. De omstandigheden tijdens de bezoeken staan hieronder vermeld.

Tabel 1. De omstandigheden tijdens de veldbezoeken voor vleermuizen

Datum	Tijd	Weer	Wind
15 mei 2014	03.45u-06.30u	Helder, 10 °C	ZW 2
3 juni 2014	21.15u-23.15u	Bewolkt met spatje regen, 17 °C	N 2-3
1 juli 2014	21.20u-23.20u	Licht bewolkt, 13 °C	NW 2
11 juli 2014	21.30u-23.40u	Helder, 19 °C	WZW 2
16 aug 2014	21.20u-23.20u	Bewolkt maar droog, 14 °C	ZW 3
Aug 2014	Wordt nagezonden		

4.2 Gierzwaluwen

De gebruikte methode is overeenkomend de richtlijnen uit de Soortenstandaard Gierzwaluw van Rijksdienst voor Ondernemen Nederland (RVO), maart 2014. Afwezigheid is hierbij aangetoond wanneer men op drie avonden in de periode 1 juni-15 juli geen gierzwaluwen aantreft in of zeer nabij het te onderzoeken object. De omstandigheden per bezoek zijn in tabel 1 terug te vinden (juni/juli). Er zaten minstens 10 dagen tussen de bezoeken, welke zijn gebracht in de avondschemer. Volgende tekst is afkomstig uit de Soortenstandaard:

"Nestentelling levert de beste resultaten op maar kost veel tijd (15-30 minuten posten per strategisch gekozen plek, van waaruit verschillende potentiële nestlocaties overzien kunnen worden). Als dit onmogelijk is kunnen alle laagvliegende vogels worden genoteerd, met onderscheid tussen luidruchtige vluchten op dakgoot-, nok- en huishoogte en bezoek van (waarschijnlijke) nestplaats door invliegende exemplaren:

- vluchten op dakgoot-, nok- en huishoogte.

Groepje vliegt gierend door de straten ter hoogte van de daken; houd in de gaten over welke afstand ze zich verplaatsen. Hoogste aantal per deelgebied aanhouden en delen door 1,5.

- bezoek waarschijnlijke nestplaats.

Vogel duikt in razende vaart onder dakgoot, achter regenpijp, dakkapel, dakpan, gat in de muur enz., of verschijnt plotseling uit zo'n plek. Niet te verwarren met *bouncen*.

- hoogvliegende vogels negeren, dit in tegenstelling tot aanwijzingen bij Meetnet Urbane Soorten- MUS. Alleen tellen bij goede weersomstandigheden (droog, weinig wind). Een telling in de ochtenduren is minder zinvol (vogels zijn dan minder luidruchtig)."

Tabel 2. De omstandigheden tijdens de veldbezoeken voor gierzwaluwen

Datum	Tijd	Weer	Wind
3 juni 2014	21.15u-23.15u	Bewolkt met spatje regen, 17 °C	N 2-3
1 juli 2014	21.20u-23.20u	Licht bewolkt, 13 °C	NW 2
11 juli 2014	21.30u-23.40u	Helder, 19 °C	WZW 2

4.3 Huismussen

De gehanteerde methode is overeenkomend de richtlijnen uit de Soortenstandaard Huismus van de RVO, maart 2014: "Afwezigheid van broedende huismussen is aangetoond, als er tijdens twee gerichte veldbezoeken in de periode 1 april tot en met 15 mei of tijdens vier gerichte veldbezoeken in de periode 10 maart tot en met 20 juni geen aanwezigheid kan worden aangetoond. De inventarisatie moet tijdens goede weersomstandigheden plaatsvinden, op geluidsluwe momenten (bijvoorbeeld de zondagmorgen in stedelijk gebied), rond 1 à 2 uur na zonsopkomst en met een tussenperiode van minimaal 10 dagen."

Bezoeken specifiek voor huismussen vonden plaats in mei en juni 2014 (zie tabel 1). Gelet is daarbij op een nestindicatieve waarnemingen:

- een nest of nestbouw of bezoek van een huismus aan een waarschijnlijke nestplaats of
- transport van voedsel of ontlastingspakketjes of
- bedelende jongen in nest of
- zingende mannetjes (veelal op de dakrand) of
- een paartje bij een potentiële nestplaats of balts.

Tabel 3. De omstandigheden tijdens de veldbezoeken voor huismussen

Datum	Tijd	Weer	Wind
30 april 2014	06.40u-07.50u	Helder, 16 °C	Z 1
15 mei 2014	06.30u-07.55u	Helder, 10 °C	NW 1

4.4 Uitwerking en rapportage

Toetsing aan de Flora- en faunawet (soortbescherming)

Onderzocht wordt of de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet worden overtreden, een ontheffing noodzakelijk is en of daaruit voortvloeiende verplichtingen in de vorm van mitigatie of compensatie noodzakelijk zijn. Hierbij is onderscheid gemaakt in tabel 1 soorten en de tabel 2 en 3 soorten van de Flora- en faunawet.

Voor de tabel 1 soorten geldt een algehele vrijstelling voor het overtreden van enkele verbodsbepalingen wanneer sprake is van bestendig beheer en onderhoud en bestendig gebruik of van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling. Wel geldt te allen tijde de zorgplicht (zie paragraaf 2.1).

Voor tabel 2 soorten, en bij bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichting is het mogelijk om met een door het ministerie van EZ goedgekeurde gedragscode te werken. Als de beschreven maatregelen van een goedgekeurd gedragscode in acht worden genomen, is een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet niet noodzakelijk.

De tabel 3 soorten zijn strikt beschermd. Indien er verbodsartikelen overtreden gaan worden is een ontheffing nodig. Alle vleermuissoorten zijn tabel 3 soorten, waarbij de verblijfplaatsen jaarrond zijn beschermd. Ook de verblijfplaatsen van gierzwaluwen en huismussen zijn jaarrond beschermd.

5. Resultaten

De werkzaamheden die uitgevoerd zullen worden kunnen effect hebben op beschermde soorten. Dit onderzoek is gericht op het voorkomen van beschermde dieren / verblijfplaatsen en de mogelijke invloed van de werkzaamheden op deze soorten en hun functionele leefomgeving.

5.1 Vleermuizen

5.1.1 Kraamseizoen

Veldonderzoek

Op 15 mei 2014 is in de vroege ochtenduren een bezoek gebracht aan het plangebied. Visueel en op het gehoor (batdetector) is getracht (in)vliegende en/of zwermende vleermuizen waar te nemen. Er werd deze ochtend enkel boven het Anugerahplein rond 5.00u kort 1 foeragerende gewone dwergvleermuis waargenomen. Invliegende vleermuizen of aanwijzingen van verblijfplaatsen zijn niet vastgesteld. Ook zijn er geen andere soorten vleermuizen gehoord of gezien.

Op de avond van 3 juni werden geen uitvliegende vleermuizen waargenomen. Wel waren er kort twee laatvliegers overvliegend richting zuid aanwezig en werd een viertal gewone dwergvleermuis foeragerend waargenomen, zonder aanwijzing van enige uitvliegplek binnen het plangebied.

Tijdens de extra ronden, welke gecombineerd werden met de gierzwaluwbezoeken in juli zijn eveneens slechts enkele gewone dwergvleermuizen al foeragerend waargenomen (fig. 4).

5.1.2 Paarseizoen

Veldonderzoek

Op de avond van 16 augustus werd tijdens de gehele duur van het bezoek slechts twee foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen (ten westen van de flat en rond het Anugerah plein). Daarnaast werd er op enkele momenten tijdens het bezoek een paarroepende gewone dwergvleermuis gehoord nabij de naastgelegen flat (fig. 4). Andere vleermuizen werden niet waargenomen.

Voor resultaten van de tweede ronde wordt verwezen naar " Vleermuisonderzoek Molukse Wijk, Tiel - aanvullende notitie ", welke rond eind augustus 2014 zal worden nagestuurd.

Effectenbeoordeling

Aangezien er zich geen vleermuizen ophouden in die delen van de gebouwen of in de bomen waar de ingreep zal plaatsvinden zal er geen overtreding van de Flora- en faunawet voor vleermuisverblijfplaatsen (art. 11) optreden bij onderhavig initiatief. Er worden eveneens geen essentiële vliegroutes of foerageergebieden aangetast. Deze beoordeling is onder voorbehoud want onder de aanname dat tijdens het tweede veldbezoek in de paartijd geen paarverblijfplaatsen ontdekt zullen worden.

Figuur 4. Waarnemingen van vleermuizen.

5.2 Gierzwaluwen

Veldonderzoek

Op de avond van 3 juni werden acht gierzwaluwen kort cirkelend boven het plangebied waargenomen zonder bintenis met het plangebied. Op 1 juli werden maximaal 7 gierzwaluwen tegelijkertijd boven het noordelijk deel van het plangebied cirkelend waargenomen. Om 22.38u vloog een gierzwaluw in onder een dakrand net buiten het plangebied. Op 11 juli werd wederom deze invlieger waargenomen. Binnen het plangebied werden echter geen invliegende gierzwaluwen gezien. Laagvliegende exemplaren begaven zich voornamelijk iets noordelijker.

Effectenbeoordeling

Aangezien er zich geen gierzwaluwen ophouden in de gebouwen waar de ingreep zal plaatsvinden zal er geen overtreding van de Flora- en faunawet voor vernietiging of verstoring van vaste verblijfplaatsen (art. 11) optreden bij onderhavig initiatief.

Figuur 5. Waarnemingen van invliegende gierzwaluwen.

5.3 Huismussen

Veldonderzoek

Op de ochtend van 30 april werden roepende huismusmannetjes aangetroffen in de dakgoten van de volgende adressen: Diderik Vijghstraat 37 en 39 (achterzijde), Bisschop Adelboldlaan 21 (achterzijde) en Lambert Hendriksstraat 2 en 4 (voorzijde) en 8 (achterzijde). Verder werden broedende spreeuwen, met roepende jongen waargenomen op de hoeken van Bisschop Adelboldlaan 23 (achterzijde) en Lambert Hendriksstraat 8 (voorzijde). Tenslotte werden op en bij veel schoorstenen kauwtjes waargenomen. Soms met nestmateriaal in schoorstenen verdwijnend. Ze werden gezien op de schoorstenen van Diderik Vijghstraat 41 en 47; Bisschop Adelboldlaan 19, 21 en 23 en op de Lambert Hendriksstraat 2, 4 en 6.

Op de ochtend van 15 mei werden huismusmannetjes roepend gezien op: Diderik Vijghstraat 37, 41 (randje nr. 39, achterzijde) en 51 (achterzijde), Bisschop Adelboldlaan 23 (achterzijde) en Lambert Hendriksstraat 4 (2x voorzijde) en 8 (achterzijde, dakgoot en tuin).

Spreeuwen met jongen waren nog steeds aanwezig op Lambert Hendriksstraat 8 (voorzijde) en kauwtjes zaten op de schoorstenen van Lambert Hendriksstraat 2, 4 en 8; van Bisschop Adelboldlaan 19 en 21 en ook op nummer 43 van de Diderik Vijghstraat. Op de schoorstenen van de flat zijn tijdens beide bezoeken geen kauwtjes gezien. In figuur 6 zijn de huismusresultaten weergegeven.

Figuur 6. Verblijfplaatsen van huismussen.

Effectenbeoordeling

Aangezien er zich huismussen ophouden onder dakpannen van enkele woningen zal er daar waar woningen gesloopt gaan worden (Bisschop Adelboldlaan 21 en op de Lambert Hendriksstraat 2, 4 en 8) sprake zijn van vernietiging van jaarrond beschermde rust- en verblijfplaatsen (Flora- en faunawet voor verblijfplaatsen (art. 11)). Een ontheffing voor dit artikel dient daarom te worden aangevraagd bij Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), begeleid door een maatregelenplan (activiteitenplan).

6. Conclusies en aanbevelingen

Aan de hand van het voorgaande kan een aantal conclusies worden getrokken en worden aanbevelingen gegeven voor de te nemen vervolgstappen.

6.1 Vleermuizen

In het aan de ingreep onderhevige deel van het plangebied zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen.

Essentiële foerageergebieden of vliegroutes zijn eveneens niet aanwezig. Een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet is niet nodig.

Deze beoordeling is onder voorbehoud want onder de aanname dat tijdens het tweede veldbezoek in de paartijd geen paarverblijfplaatsen ontdekt zullen worden. Deze resultaten worden nagezonden in een aanvullende notitie, eind augustus 2014.

6.2 Gierzwaluwen

In de onderzochte gebouwen zijn geen gierzwaluwverblijfplaatsen aangetroffen. Wel zijn net buiten het plangebied invliegende gierzwaluwen gezien. Een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet is wat betreft gierzwaluwen daarmee niet nodig.

6.3 Huismussen

In de onderzochte woningen zijn (beschermde) verblijfplaatsen van de huismus aanwezig en wel op Diderik Vijghstraat 37 en 39 (achterzijde), Bisschop Adelboldlaan 21 (achterzijde) en Lambert Hendriksstraat 2 en 4 (voorzijde) en 8 (achterzijde). Een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet is wat betreft huismussen daarmee aan de orde voor vier paartjes huismussen (betreffende Bisschop Adelboldlaan en Lambert Hendriksstraat). Met de ontheffingsaanvraag dient een mitigatieplan te worden meegezonden, waarin de voorgestelde maatregelen staan die schade aan de huismus moeten voorkomen (zie bijlage). Zo dienen er acht tijdelijke verblijfplaatsen in de vorm van nestkasten te worden opgehangen in de nabijheid van de te slopen woningen.

6.4 Vervolgstappen

Vanwege de mogelijke aanwezigheid van algemeen voorkomende broedvogels (waaronder spreeuw en kauw) in het plangebied is het advies de verwijdering van bomen en struiken, alsmede de sloop buiten het broedseizoen uit te voeren. Globaal kan voor het broedseizoen de periode van 15 maart tot en met 15 juli worden aangehouden. Het moment dient echter te worden goedgekeurd door een ecooloog, omdat voor sommige soorten het broedseizoen soms langer duurt.

7. Vragen uit de ontheffingsaanvraag art 75c FF.

In de Aanvraag Ontheffing artikel 75 Flora- en faunawet is een verplichte bijlage opgenomen: hoofdstuk 8 - het activiteitenplan. In het nu volgende worden de onderdelen uit dat hoofdstuk behandeld. Op al deze vragen kan dus verwezen worden naar de bijlage van dit rapport, bladzijde 26. Het betreft hier wetsartikel 11 en dan specifiek het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van huismussen).

7.1 Verplichte onderdelen (A t/m J)

A Adres, postcode, gemeente en provincie van de locatie(s) waar de activiteiten worden uitgevoerd

Het plangebied bestaat uit een flatgebouw aan de Diderik Vijghstraat 53-99 (4001 SH) en vier blokken van elk vier woningen aan de Diderik Vijghstraat 37-51 (4001 SH), Lambert Hendriksstraat 2-8 (4001 SP) en Bisschop Adelboldlaan 17-23 (4001 SR) te Tiel, Gelderland.

B Omschrijving activiteiten en werkzaamheden

Het betreft de sloop van de flat op Diderik Vighstraat 53-99 en de sloop van twee woningblokken: Lambert Hendriksstraat 2-8 (4001 SP) en Bisschop Adelboldlaan 17-23 (4001 SR). Daarnaast zullen twee woningblokken aan de Diderik Vijghstraat 37-51 worden gerenoveerd (spouwmuurisolatie en dakisolatie van binnenuit). Enkele bomen en struiken zullen daarbij eveneens worden verwijderd.

C Ingetekende topografische kaart

Deze is opgenomen op bladzijde 20 van dit rapport. De ligging en een beschrijving is eveneens weergegeven op bladzijde 8 en 9 van dit rapport.

D Manier waarop u de activiteiten wilt uitvoeren

Deze manier wordt beschreven op bladzijde 10 van dit rapport. De sloop zal op conventionele manier worden uitgevoerd, de maatregelen volgend uit het activiteitenplan. Renovatie betreft spouwmuurisolatie naast dakisolatie van binnen uit.

E Doel en belang van uw activiteiten

Het doel is het verbeteren van de leefomstandigheden voor de woningen aan de Diderik Vijghstraat 37-51, inclusief het energiezuiniger maken van de woningen. De sloop van de overige woningen is nodig wegens de slechte staat en om ruimte te maken voor nieuwbouw.

F Planning en onderbouwing van de activiteiten

Planning sloop flat en woningen is januari 2015. Planning renovatie is oktober 2014. Hierbij dus de broedperiode huismussen ontziend en rekening houdend met gewenningsperiode aan aangebrachte huismuskasten van tenminste 3 maanden.

G Deskundige die betrokken is bij uw activiteiten en zijn/haar kwalificaties

Dit betreft dhr. E.W.A. Janssen en dhr. T. Kooij, beiden met de nodige huismus-, gierzwaluw- en vleermuiservaring en werkzaam als ecooloog bij ecologisch adviesbureau Ekoza, Arnhem.

Figuur 7. Ingetekende topografische kaart. Voor ligging zie ook pagina's 8 en 9.

H Korte termijn effecten op de beschermde soort(en) per fase/activiteit

Op korte termijn zullen aanwezige huismussen worden verstoord door de verwijdering van de woningen met de verblijfplaatsen en zullen ze hun huidige verblijfplaats verliezen. Alternatieve verblijfplaatsen in de vorm van kasten zullen op dat moment echter al geruime tijd gerealiseerd zijn. Er blijft bovendien voldoende foerageergebied in de tuinen en achter de flat aan de Diderik Vijghstraat aanwezig.

I Lange termijn effecten op de staat van instandhouding van de soort(en) per fase/activiteit

Op lange termijn zullen na de bouw er mogelijkheden voor duurzame verblijfplaatsen in de vorm van 6m vogelvides verdeeld over de nieuwbouw. (totaal 12 openingen/nesten). Bij verwachte ingebruikname hiervan blijft de gunstige stand van instandhouding op lokaal niveau behouden. Het gaat om 4 huismuspaartjes waarvan het nest verloren gaat.

J Verantwoording van uw effectenstudie

De effectenstudie aangaande huismussen, gierzwaluwen en vleermuizen is uitgevoerd door ecologisch adviesbureau EKOZA. De gegevens van dit bureau zijn opgenomen in het colofon op bladzijde 2 van dit rapport. Het fauna-onderzoek en de quickscan is eveneens uitgevoerd door Ekoza, Arnhem. Hoewel het vleermuisonderzoek op het moment van deze aanvraag op 1 vleermuisronde na afgerond is, is er nagenoeg voldoende zekerheid over de aanwezige vleermuissoorten en de functie van de verblijfplaatsen. De resultaten van de laatste ronde (ca. eind augustus) zullen worden nagestuurd onder de titel " Vleermuisonderzoek Molukse Wijk, Tiel - aanvullende notitie "

7.2 Verplichte onderdelen bij ruimtelijke ingrepen (L t/m U)

L Beschrijving huidige situatie van het gebied

Dit is terug te vinden in paragraaf 3.1 van dit rapport.

M Positie van de uitvoeringslocatie ten opzichte van natuurgebieden

Dichtstbijzijnde Natura 2000 gebied is de Rijntakken, op ca. 150 meter (fig. 8). Negatieve effecten door de sloop/renovatie/nieuwbouw op dit gebied is vanwege deze afstand en de relatieve kleinschaligheid van de ingreep uitgesloten.

Figuur 8. Natura2000 gebied Rijntakken ten opzichte van het plangebied (www.synbiosys.alterra.nl)

De flats liggen op circa 100 meter van het dichtbijzijnde deel van de EHS (tegenwoordig 'Natuurnetwerk Nederland'). Zie figuur 10. Negatieve effecten door de bouw op de EHS is vanwege deze afstanden uitgesloten. Het plangebied ligt buiten de EHS (fig. 9).

Figuur 9. Het plangebied (rood) ten opzichte van de EHS (Bron: <http://www.gelderland.nl>)

N Verspreiding van beschermde soort op en nabij de uitvoeringslocatie

Er is in 2014 door Ekoza een vleermuis-, gierzwaluw- en huismusonderzoek in de Molukse wijk volgens vigerende Soortenstandaard uitgevoerd waaruit bleek dat er op diverse plaatsen in omgeving huismussen aanwezig zijn.

O Verantwoording verspreidingsinformatie

Ekoza onderzoek 2014 (rapportnrs. 14.034 en 14.046), verspreidingsgegevens internet, atlassen.

P Maatregelen om schade aan de soort te voorkomen of te beperken (mitigerende)

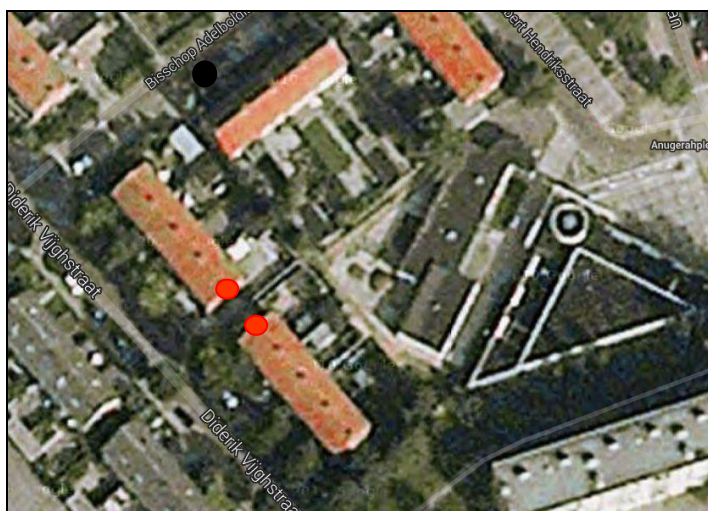
Dit is terug te vinden in de bijlage van dit rapport (pag. 26).

Q Maatregelen om onvermijdelijke schade aan de soort te herstellen (compenserende)

Er is geen sprake van compensatie aangezien het verdwijnen van verblijfplaatsen zal worden opgevangen door duurzame huismuskasten in de directe nabijheid. Daarnaast wordt gewerkt buiten het broedseizoen. Er is daardoor geen sprake van schade aan de soort (gunstige staat van instandhouding,) noch aan vleermuizen, gierzwaluwen of andere dier- of plantensoorten. Resultaten laatste vleermuisronde voorbehouden.

R Tijdstip en locatie mitigerende en compenserende maatregelen

Dit is terug te vinden in de bijlage van dit rapport. De locatie van de 8 huismuskasten (2x4 Vivara Systeem Nestkast Eco) is in onderstaande figuur weergegeven. Ze zijn eind juli 2014 opgehangen. Een vogelvide (12 nestmogelijkheden) zal in de nieuwbouw worden ingepast.

Figuur 10. Locatie huismusflats.

S Beschrijving alternatieven en reden waarom u die alternatieven niet gebruikt

Als alternatief kan gekozen worden om niet te slopen of te renoveren, waardoor de woningen beperkingen gaan krijgen binnen de huur- / verkoopsector. Dit kan uiteindelijk leiden tot de sloop, en daarmee het verlies van verblijfplaatsen van alle huismussen. De sloop kan niet op een alternatieve locatie worden uitgevoerd. Spouwmuurisolatie is op huismussen niet van toepassing, aangezien ze niet in de muren zijn aangetroffen. Dakisolatie vindt plaats buiten het broedseizoen en wordt verricht zonder aantasting van dak(pannen). Sloop vindt op conventionele wijze plaats. Huismussen zullen wegvliegen en niet gedood of geschaad worden.

Bij het project is getracht om de effecten op de huismussen zo goed mogelijk te voorkomen. Door de gekozen inrichting, werkwijze en de planning (buiten kwetsbare periode) wordt schade aan de huismus geheel voorkomen.

T Beschrijving zorgvuldig handelen

Door het enerzijds werken buiten het broedseizoen en anderzijds het aanbieden van geschikte en voldoende verblijfplaatsen (8 huismuskasten voor 4 verloren gaande nesten) wordt zorgvuldig gehandeld zodat er geen schade optreedt aan individu of soort. Bovendien wordt er gezorgd voor permanente verblijfplaatsen in de toekomstige nieuwbouw (vogelvides).

U Omschrijving dwingende reden van groot openbaar belang.

Redenen van praktische en economische aard omdat de verhuurbaarheid/verkoopbaarheid en leefbaarheid wordt verhoogd met het aanbrengen van isolatie. Daarnaast is er een milieu-belang gezien het verminderde energieverbruik na isolatie. Niet slopen en opknappen van flat en woningen is kostentechnisch niet acceptabel. De woningen en flats voldoen niet meer aan de tegenwoordige woonstandaards en eisen van de bewoners.

Bronnen

Literatuur

- Broekmeyer, M.E.A., F.G.W.A. Ottburg en F.H. Kistenkas, 2003. Flora- en faunawet, Toepassing van artikel 75 in de praktijk. Alterra, Wageningen.
- Ekoza, mei 2014. Quicksan flora en fauna, flat Diderik Vijghstraat 53-99, Tiel. Ekoza rapportnummer 14.034.
- Ekoza, mei 2014. Quicksan flora en fauna, Molukse Wijk, Tiel. Ekoza rapportnummer 14.046.
- Kapteyn, K. 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co, Haarlem.

Websites

- www.rijksoverheid.nl
- <https://maps.google.nl/>
- **Soortenstandaard gewone dwergvleermuis:**
<https://mijn.rvo.nl/documents/13225/68933/Soortenstandaard+Gewone+dwergvleermuis/b4dd845c-866b-4894-a724-1a2808e75d2f>
- **Soortenstandaard huismus:**
<https://www.drloket.nl/xmlpages/page/Invloket/actueel/document/fileitem/2201859>
- **Soortenstandaard gierzwaluw:**
<https://mijn.rvo.nl/documents/13225/68933/Soortenstandaard+Gierzwaluw/c55ef8e7-8d08-4029-b754-2b6a359f1c8d>
- **Ontheffingsaanvraag art. 75 Flora- en faunawet:**
<https://www.drloket.nl/xmlpages/page/Invloket/actueel/document/fileitem/37182>

Bijlage: Activiteitenplan / Mitigatieplan huismus

Omdat er verblijfplaatsen van 4 huismusparen zullen worden vernietigd door de sloop van enkele woningen aan de Bisschop Adelboldlaan 21 en Lambert Hendriksstraat 2 en 4 en 8 te Tiel, is er een ontheffing benodigd voor art. 11 van de flora- en faunawet; het vernietigen / verstoren van een verblijfplaats welke jaarrond is beschermd. Deze aanvraag zal vergezeld dienen te worden van een plan met maatregelen die de werkwijze en handelingen omschrijft welke schade voorkomen aan de betreffende huismusparen. Dit activiteitenplan wordt hier gepresenteerd.

Periode

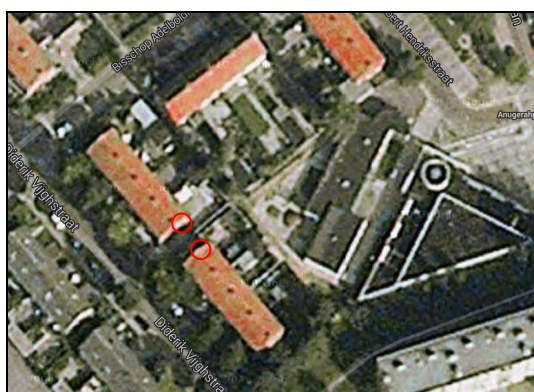
De vernietiging of verstoring van de verblijfplaats zal plaatsvinden buiten het broedseizoen van de huismus, dit is buiten de periode maart t/m augustus. Waarschijnlijk in oktober 2014.

Aanbieden alternatieve broedgelegenheid

Zo dicht mogelijk bij de huidige nesten zijn twee mussenflats bestaande uit 4 afzonderlijke nestkasten bevestigd aan de muur. Dit is uitgevoerd eind 29 juli 2014. Zie onderstaande foto's.

Werkwijze

De woningen en flat zullen (buiten de broedtijd) op niet aangepaste wijze gesloopt worden; Ook zal de rest van de ingreep ongewijzigd blijven. Eventueel aanwezige huismussen zullen zich uit de voeten maken bij startende werkzaamheden. Hierop zal niet worden gecontroleerd. De geplaatste mussenflats zijn van duurzaam ECO-plaat (gerecycled kunststof). Daarnaast zal een vogelvide à 6m lengte geplaatst worden in de nieuwbouw, wat ruimte biedt voor 12 huismus-paartjes.

Huismusflat Vivara Systeem Nestkast Eco en de locatie waar er 2 (à 4) zijn opgehangen op 29 juli 2014.